

16. GAŁĘZIE PRAWA

16 .Rodzaje prawa. System prawny RP. Regulacje prawne w życiu publicznym, walka z korupcją,

1) zna różne rodzaje prawa,
2) potrafi podać przykładowe prawa z poszczególnych dziedzin i gałęzi.

1. Rodzaje prawa

Gałęż prawa to ukształtowany w toku historycznego rozwoju zbiór norm prawnych, które regulują daną dziedzinę stosunków społecznych. Zasadniczym kryterium podziału norm prawnych jest rodzaj stosunków społecznych, które prawo reguluje. Gałęzie prawa powstają przede wszystkim na skutek specjalizacji życia np. prawo pracy ukształtowało się dopiero w XIX w. (OPERON)

Gałęzie prawa dzielimy na:

- a) **prawo prywatne** – chroni interesy jednostek, reguluje stosunki majątkowe i osobiste. Stronami stosunku prawnego są jednostki.. Opiera się na zasadzie równorzędności podmiotów.
- b) **prawo publiczne** – służy ochronie interesów państwa, zbiorowości, dobra wspólnego. Reguluje stosunki między organami państwa oraz między państwem a jednostką. Opiera się na zasadzie podporządkowania jednych podmiotów drugim.

1. GAŁĘZIE PRAWA

- **prawo międzynarodowe publiczne** – prawo powstające w drodze umów międzynarodowych, obowiązujące te państwa które są jego sygnatariuszami; na podstawie prawa międzynarodowego publicznego powstają organizacje międzynarodowe (stałe instytucje międzynarodowego życia publicznego). Podstawowym źródłem prawa międzynarodowego publicznego są umowy międzynarodowe, zwyczaj międzynarodowy, orzecznictwo sądów międzynarodowych.
Przykład – Karta Narodów Zjednoczonych jest podstawą prawną działania Organizacji Narodów Zjednoczonych, w skład które wchodzi wszyscy sygnatariusze Karty.
- **prawo konstytucyjne** – prawo publiczne. Obejmuje normy dotyczące ustroju państwowego, kompetencji organów władzy oraz praw obywateli. Normy konstytucyjne mają szczególny charakter gdyż są zasadami całego prawa w państwie, w którym obowiązują. Podstawowymi źródłami tego prawa jest konstytucja oraz ustawy konstytucyjne.
Przykład - Konstytucja z 2.04. 1997 r. Rzeczypospolitej Polskiej określa ustrój polityczny, gospodarczy i społeczny państwa polskiego. Określa również prawa i wolności obywateli, a także ich obowiązki.
- **prawo administracyjne** – prawo publiczne. Reguluje stosunki prawne powstające między organami władzy państwowej i samorządowej oraz między tymi organami a obywatelami. Dzieli się je na: materialne, ustrojowe oraz prawo postępowania. Podstawowymi źródłami prawa administracyjnego są kodeks postępowania administracyjnego oraz akty wydawane przez różne organy administracji.
Przykład –
- **prawo karne** – prawo publiczne. Określa co jest przestępstwem, jakie kary grożą za popełnianie przestępstw oraz zasady odpowiedzialności karnej. Prawo to dzieli się na : materialne, procesowe i wykonawcze. Podstawowymi źródłami prawa karnego jest kodeks karny, kodeks karny wykonawczy oraz kodeks postępowania karnego.

- **prawo cywilne** – jest to fundament prawa prywatnego. Normuje stosunki majątkowe między osobami fizycznymi i prawnymi. Podstawowymi źródłami prawa cywilnego są kodeks cywilny oraz ustawy.
Przykład - prawo dotyczące spadków, darowizn; umowy między dwoma osobami o sprzedaż kawałka gruntu czy nieruchomości.
- **prawo pracy** – ma charakter mieszany. Zawiera elementy prawa publicznego oraz prywatnego. Reguluje stosunki między pracownikiem a pracodawcą, określa ich prawa i obowiązki, a także zasady zawierania umów o pracę. Podstawowym źródłem prawa jest kodeks pracy.
Przykład - zasady zawarcia umowy o pracę, kwestia urlopów bezpłatnych itp.

2. Ze względu na zakres podmiotowy prawo dzielimy na:

- **prawo publiczne** – prawo regulujące stosunki między organami władzy państwowej i samorządowej oraz stosunki powstające między obywatelami a tymi organami
- **prawo prywatne** – prawo dotyczące tylko stosunków zawieranych poza organami państwowymi
- **prawo wewnętrzne** – prawo tworzone i obowiązujące tylko w ramach organizacji społecznych (stowarzyszeń, spółdzielni, spółek) i danych organów państwa. Zasady tworzenia tego prawa są określane w poszczególnych ustawach. – statuty organizacji
- **prawo kanoniczne** – prawo obowiązujące w Kościele katolickim. (W Polsce na mocy konkordatu prawo kanoniczne reguluje nie tylko sprawy wewnątrz kościelne, ale może też dotyczyć prawa prywatnego, szczególnie w sprawie zawierania małżeństw i pochówku)

3. Ze względu na treść prawa:

- **prawo materialne** – ogół norm określających obowiązki i uprawnienia oraz ewentualnie sankcje za nie przestrzeganie obowiązków lub przekroczenie granic uprawnień (kodeks cywilny, kodeks karny)
- **prawo formalne** – ogół norm regulujących **tryb postępowania** przed organami władzy publicznej.

4. Ze względu na zakres kulturowy:

- **prawo anglosaskie** – Common Law – ogół norm prawnych występujący w Anglii, USA, Kanadzie i innych krajach Commonwealth-u), charakteryzujący się tworzeniem prawa w drodze precedensów (prawo precedensowe; prawo tworzone przez sędziów)
- **prawo kontynentalne** – ogół systemów prawnych państw kontynentalnej Europy, wywodzący się z prawa rzymskiego i charakteryzujący się tworzeniem norm prawnych w drodze stanowienia prawa przez uprawnione organy państwowe lub z ich upoważnienia.

2. System prawny RP

Zobacz temat 13.

3. Regulacje prawne w życiu publicznym

4. Walka z korupcją

Korupcja to wykorzystywanie stanowiska publicznego (pełnionej funkcji) do realizacji prywatnych interesów. Korupcja najczęściej przybiera postać:

- łapówki – wręczenie łapówki lub drogiego prezentu za pozytywne rozpatrzenie sprawy
- nepotyzmu – obsady stanowisk krewnymi
- defraudacji – sprzeniewierzenia pieniędzy publicznych

- kapitalizmu politycznego – wykorzystywania wpływów politycznych w gospodarce
- **Walka z korupcją** – istnieją dwa stanowiska dotyczące sposobów walki z korupcją np. CBA Centralne Biuro Antykorupcyjne
- kształtowanie moralności publicznej, odpowiednich postaw społecznych i zmianę mentalności